

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Yaratıcılığı Destekleme Düzeylerinin Belirlenmesi

Nisa Gökden KAYA¹

Öz

Bu araştırma, Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin eğitim aldıkları en yaygın kurum olan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılığını destekleme düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Betimsel tarama modelindeki araştırma 2017-2018 Eğitim - Öğretim yılının 2. döneminde, Ankara’daki 5 BİLSEM’de çalışan 52 öğretmenle yürütülmüştür. Nicel veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmanın verileri, Soh (2000) tarafından geliştirilen ve Dikici (2013) Türkçe’ye uyarlanan “Yaratıcılığı Destekleyen Öğretmen İndeksi Ölçeği” ile toplanmıştır. Veriler Mann Whitney U Testi ve ANOVA kullanılarak, Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS) 22.0 versiyonu ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ölçeğin toplamından alınan puanların ortalaması 149,53’tür. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 165 olduğu göz önüne alındığında, öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri yüksek olarak değerlendirilebilir. Ayrıca puanlar cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermezken, bağımsızlık alt boyutu eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeyleri de incelenebilir.

Anahtar Sözcükler: Üstün yetenekli öğrenciler, Bilim ve Sanat Merkezleri, öğretmen, yaratıcılığı destekleme

Abstract

This research aims to determine the creativity fostering levels of teachers in Science and Art Centers (BILSEM), the most widespread institution for gifted in Turkey. Descriptive survey model study was carried out in second term of 2017-2018 academic year, with 52 teachers working in 5 BILSEMs in Ankara. The research was conducted by quantitative data collected with "Creativity Fostering Teacher Index Scale" developed by Soh (2000) and adapted to Turkish by Dikici (2013). Data was analyzed using t-test and ANOVA with Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0 version. According to results, the average of total scores of the scale was found 149,53. Considering the highest score that can be taken from the scale is 165, the creativity fostering levels of teachers can be evaluated as high. While scores do not differ significantly by gender, age, occupational seniority, and working time with gifted, subscale of independence differs significantly from educational status. It is also possible to examine the creativity fostering levels of teachers in formal educational institutions where gifted students attend.

Keywords: Gifted students, Science and Art Centers, teacher, fostering creativity

¹ Nisa Gökden KAYA, Dr., MEB. Nasreddin Hoca İlkokulu, Ankara, nisakay@gmail.com

Giriş

Üstün yetenekliler, ortalama üstü yetenek, üstün yaratıcılık ve yüksek görev anlayışı özelliklerini birleştirebilme yeteneğine sahip ve bunları farklı bir ya da birkaç alana uygulayabilen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Renzulli, 1986). Zihinsel yetenekler bakımından akranlarına göre üst performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yönü güçlü, bir işe başladığında asla vazgeçmeyen bu çocuklar kendi akran gruplarından rastgele seçilmiş kümenin %98'inden üstündür (Ataman, 2005). Üstün yeteneklilerin genel özellikleri, hızlı ve derinlemesine öğrenme, yüksek motivasyon, araştırmaya merak ve yaratıcılıktır (Davis, 2006; Tardif ve Sternberg, 1988).

Yaratıcılık, tıpkı zekâ ve yetenek gibi, tanımı farklı yaklaşımlara göre değişen, bu bağlamda üzerinde bir fikir birliğine varılmamış bir kavramdır (Keleşoğlu ve Kalaycı, 2017). Yaratıcılık, değişik durumlarda esnek, akıcı, özgün, alışılmıştan farklı bir şekilde düşünmeyi kapsar (Senemoğlu, 1999). Yaratıcılık doğuştan gelen bir yeti olup, her insanda bulunsa da bazı durumlarda körelebilmekte, ancak yaşam deneyimleri ve özel programlarla geliştirilebilmektedir (Sungur, 1997).

Ataman (1995) yaratıcılığın 3-5 yaş arası oraya çıktığını ve en kritik yaş diliminin 5-6 yaş arası olduğunu belirtmektedir. Ancak okula başlama ile otoriteyi tanıma, 8-10 yaş arası çete döneminde benimsenme isteği; 13-15 yaş arası ergenliğe giriş döneminde karşı cins tarafından benimsenme arzusu; 17-19 yaş arası meslek seçimi, üniversiteye giriş dönemi yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Torrance'ın 22 yıllık boylamsal araştırmasına göre, rehber öğretmenler öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesinde çok önemli rol oynamaktadır (Senemoğlu, 2009). Torrance yaratıcı düşüncüyü geliştirmek için eğitimcilerle beş öneride bulunmaktadır: (1) Çocuklardan gelecek olağan dışı sorulara ve fikirlere saygılı olun. (2) Çocuğa, söylediklerinin önemli ve değerli olduğunu hissettirin. (3) Çocuklara kendi başlarına öğrenme imkânları sağlayın ve onları ödüllendirin. (4) Çocukların pratik yaparak öğrenmelerini sağlayın. (5) Çocuklara, doğru veya yanlış cevabın olmadığı, güven duyabilecekleri bir ortam hazırlayın (Atik, 2006). Yaratıcılık eğitiminde öğrencinin iç disiplinin sağlanması ve hobilerini geliştirip fikirlerini rahatlıkla ifade edebilecekleri ortamlar sunulması önemlidir. Yeniliğe ve öğrenmeye destek vermek, farklılığa tahammül, takdir ve fark edebilme, fikri sahibine mal etme gibi destek unsurlar, yaratıcı düşüncenin gelişmesine etkindir (Öztürk, 2001).

Sidney Marland'ın 1972 yılında ABD'de hükümetin üstün yeteneklilerle ilgili politikasını belirlemek için hazırladığı Marland Raporu'nda üstün yetenekli öğrenciler için 'yaratıcı ve üretken düşünme' göstergesi yer alırken yaratıcılığı geliştirmek için ayrı müfredatlar oluşturulmuştur (Özaşkın ve Bacanak, 2016). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde, zaman ve çabanın önemini öğretmede yaratıcı öğretim becerileri ve stratejilerinin çok önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin bilgiyi edilgin olarak öğrenmelerinden çok, kendi bilgilerini inşa ederek üretkenliklerini sağlayan, yaratıcılık modeline dayalı bir eğitim programı oluşturulmalıdır (VanTassel-Baska ve Stambaugh, 2009).

Yalçın (2018) günümüzde eğitimin kazandırmayı amaçladığı 21. yüzyıl becerileri içinde öğrenme ve yenilik becerileri arasında yaratıcılığın da yer aldığını belirtmektedir. Gelişen dünyaya ayak uydurabilmek için yaratıcı bireyler yetiştirmek gerektiği (Memduhoğlu, Uçar ve Uçar, 2017); bu amaçla öğrencilere bilgi yüklemekten çok, bağlantılar kurarak bilgiyi kendi üretebilmesini sağlamak gerektiği vurgulanmaktadır (Öztürk, 2001). Oysa Türk eğitim sistemi yaratıcı olmaktan çok ezberci olarak nitelendirilmektedir (Kara ve Şençiçek, 2015; Özer ve Kalaycı, 2012). 2004 yılında yapılan eğitim reformuyla tüm öğretim programlarında yaratıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Keleşoğlu ve Kalaycı, 2017). Ancak Türkiye’de öğretim programlarında yaratıcılık konusuna önem verilmesi gerektiği kabul edilse de, yapılandırılmış programa uyma konusunda esneklik tanımayan anlayış ve sınav odaklı sistem olması dolayısıyla yaratıcılık eğitimine gereken önem verilmemektedir (Özaşkın ve Bacanak, 2016). Atik (2006) 2005–2006 öğretim yılında uygulamaya konulan ilköğretim 1. kademe sosyal bilgiler programında yaratıcılığın nasıl ele alındığını incelemiştir. Programın yaratıcı düşüncenin gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte olduğunu; ancak programı uygulayacak öğretmenin de yaratıcı düşünme becerisini öğrencilere nasıl kazandırılacağı hakkında bilgi ve beceriye sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda yaratıcılığın gelişmesinde öğretmenlerin rolü yadsınamaz. İlhan’a (1994) göre yaratıcılığı destekleyen öğretmenler, bireysel olarak, grupça veya tüm sınıfla işbirliği içinde konuyla ilgili soruları çözebilen, öğrencilerin görüşlerini anlayabilmede empati ve iletişimin anlam ve önemini bilen, tek yönlü değil, çok yönlü düşünebilen, paylaşımcılığı vurgulayan bir öğretim biçimini uygulayabilen, mesleğini seven ve bunu öğrencilerine hissettiren, derslerle gerçek yaşam arasında bağlantı kuran, karmaşık konuları anlaşılabilir hale getiren, öğrencilerine bilgi ve düşünmeyi, hayal gücünü kullanmayı gerektiren yanıtları sağlatıcı sorular yönelten, öğrencilerinin düşüncelerini dinleyen, değer verdiğini gösteren, öğrencilerin aktif olabileceği ortamlar sağlayan, öğrencilerini yüreklendirerek görevlerini başarıyla tamamlamalarını sağlayan, öğrencilerine yumuşak, nazik ve sorumluluk sahibi bir birey gibi davranan, sınıfta rahat ve eğlenceli, hoş bir atmosfer yaratan, dersi ilginç ve canlı bir biçimde sunan, öğrencilerin başarılı olmalarını sağlamak için neyi nasıl yapacakları konusunda açıklamalar yapan, öğrencilerin yeteneklerine uygun aktiviteler seçen ve öğrenciyi motive eden öğretmenlerdir. Mills (2003) yaptığı araştırma ile üstün yetenekli çocukların eğitiminde etkili öğretmenlerin kişilik tiplerinin birçok açıdan üstün yetenekli öğrencilerle benzer olduğunu belirlemiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık özellikleri ile öğretmenlerin yaratıcılığı desteklemesi konusundaki bilimsel çalışmaların sayısı son yıllarda artış göstermektedir. Örneğin Vural (2008) 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan etkinlikleri, yaratıcılığı geliştirmesi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Öğretmenlerin bu etkinlikleri yapma düzeyi ile mezun oldukları

okul türü, cinsiyeti, mesleki kıdemi, okuma alışkanlıkları, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi ve sınıf mevcudu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Akkaş (2013) Bilim ve Sanat Merkezleri'nde üstün yetenekli öğrencilere uygulanan etkinliklerin yaratıcı düşünme düzeylerine etkisini incelediği araştırmada, 37 üstün yetenekli öğrenciye uygulama öncesi ve sonrasında Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'ni uygulamıştır. Öğrencilerin son testteki yaratıcılık puanlarında anlamlı bir yükseliş görülmüştür.

Camcı Erdoğan (2014) bilimsel yaratıcılığı temel alan farklılaştırılmış fen ve teknoloji öğretiminin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin başarı, tutum ve yaratıcılığına etkisini incelemiştir. 11 öğrenciden oluşan deney grubuna farklılaştırılmış program uygulanmış ve kontrol grubuna göre başarı, tutum ve yaratıcı düşünme son test puanlarında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Dikici (2014) Türk öğretmenlerinin düşünme stilleri ve yaratıcılığı destekleme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Düşünme stili ile yaratıcılığı destekleme düzeyi arasında ilişki olduğu, branş ve deneyim açısından anlamlı fark olduğu, cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Demirkale (2015) Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisine katkısını incelenmiştir. Sonuçlar yaratıcı düşünme becerilerine katkının cinsiyete, mesleki kıdeme, çalışılan lise türüne, hizmet içi eğitim alıp almamaya göre farklılaşmadığını göstermektedir.

İlhan (2016) ilk ve ortaokullarda görev yapan 441 öğretmenin kullandığı disiplin stili ile yaratıcılığı destekleme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir; öğretmenlerin en çok destekleyici disiplin stilini kullandıklarını ve yaratıcılığı destekleme düzeyleri bakımından, hayal kırıklığı alt boyutunun en yüksek ortalamaya sahip olduğunu saptamıştır. Öğretmenlerin disiplin stilleri, yaratıcılığı destekleme davranışlarını anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır.

İnel Ekici (2016) ilkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını destekleme düzeylerini araştırmıştır. 242 öğretmenin katıldığı araştırma, öğretmenlerin genel olarak öğrencilerin yaratıcılığını destekleme düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Yavuz ve Yavuz (2016) üstün yetenekli öğrencilere ilkokulda destek eğitim odasında uygulanan etkinliklerin öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisini incelemiştir. 11 üstün yetenekli öğrencinin katıldığı araştırmanın bulgulara göre; başlıkların soyutluluğu, detaylandırma ve yaratıcılık toplam ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı fark bulunurken, akıcılık, orijinallik ve kapamaya karşı direnç ön test son test puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kılıç (2017) Anadolu, fen, sosyal bilimler, spor ve güzel sanatlar liselerinde çalışan 350 öğretmenin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısını incelemiştir; öğretmenlerin cinsiyet, tecrübe, yaş, branş, okul türü, mezun olunan fakülte, eğitim seviyesi ve aldıkları hizmet içi eğitim sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayan (2017) okul öncesi ve ilkökul öğretmenlerinin yaratıcılıkla ilgili görüşleriyle, öğrencilerinin yaratıcılık performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir; öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili görüşleriyle, öğrencilerinin yaratıcılık performanslarının ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Akkanat ve Gökdere (2018) üstün yetenekli öğrencilerde, ebeveyn ve öğretmen desteği ile algılanan okul ikliminin öğrencilerin fen bilimlerine yönelik motivasyon, bilimsel yaratıcılık ve bilim yeteneklerini anlamlı bir şekilde yordadığını belirlemiştir.

Yaratıcılık özellikleriyle ortalamadan üstünde bir potansiyeli olan üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeylerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşüncesi ile öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeylerini incelemektir. Bu amaçla uygulanan ölçme aracıyla öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeyleri ölçülerek alınan puanlar çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın temel sorusu "Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri nedir?" şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmıştır:

1. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
3. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri mesleki kıdeme göre farklılık göstermekte midir?
4. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresine göre farklılık göstermekte midir?
5. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeyleri eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Üstün yetenekli bireyler, buluşları, ürünleri ve yaratıcılık özellikleri ile hem yaşadıkları döneme hem de insanlık tarihine iz bırakmıştır. Yaratıcılığın gelişmesinde eğitimin rolü yadsınamaz. Alanyazında, üstün yetenekli öğrencilerdeki yaratıcılık özelliğinin ortaya çıkarılıp geliştirilmesinde öğretmen tutumlarının önemi vurgulanmaktadır (Dağlıoğlu, 2010; Davis, 2006). Oysa üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikler konusunda yurt dışında pek çok araştırma varken (Khalil ve Accariya, 2016; Mills, 2003; Ray, 2009; Renzulli, 2009; Rohrer, 1995;

VanTassel-Baska ve Johnsen, 2007) Türkiye’de oldukça sınırlıdır (Özkan, 2009; Tortop, 2014). Bu bağlamda çalışmanın özel eğitim alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde konu olarak seçilen olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2005, s. 77). Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeyleri var olduğu biçimiyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma, üstün yetenekli öğrencilerin devam ettiği, Ankara’da bulunan Altındağ Şehit Hüseyin Gültekin, Etimesgut, Çankaya Yasemin Karakaya, Mamak ve Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezleri’nde çalışan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 52 öğretmenle yürütülmüştür. Öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Demografik Bilgiler	f	%	
Cinsiyet	Kadın	31	59,6
	Erkek	21	40,4
Yaş	22-30	6	11,6
	31-39	31	59,6
	40 ve üzeri	15	28,8
Mesleki Kıdem	0-10 yıl	14	26,9
	11-19 yıl	33	63,5
	20 yıl ve üzeri	5	9,6
Üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresi	0-3 yıl	40	76,9
	4 yıl ve üzeri	12	23,1
Eğitim Düzeyi	Lisans	23	44,2
	Yüksek Lisans	23	44,2
	Doktora	6	11,6

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmenlerin %59,6’sı kadın ve %40,4’ü erkektir. Çoğunluğu (%59,6) 31-39 yaş aralığında; %63,5’i 11-19 yıl mesleki kıdeme sahiptir. %76,9’u üstün yeteneklilerle 0-3 yıl arası süreyle çalışmış olup %44,2’si lisans, %44,2’si yüksek lisans ve %11,6’sı doktora mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmenlerin demografik bilgileri için kişisel bilgi formu, yaratıcılığı destekleme düzeylerini ölçmek için Soh (2000) tarafından geliştirilip Dikici (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Yaratıcılığı Destekleyen Öğretmen İndeksi Ölçeği” kullanılmıştır. Yaratıcılığı Destekleyen Öğretmen

İndeksi Ölçeği'nin orijinali 9 alt boyuttan ve 45 maddeden oluşmakta olup altılı likert derecelendirme şeklindedir. Ölçek, Cropley (1995) tarafından tanımlanan öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını destekleyen davranışlarını değerlendirmek için izlenebilecek dokuz değerlendirme ölçütüne göre geliştirilmiştir. Dikici (2013) Türkçe'ye uyarladığı ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapmıştır. Buna göre faktör yükü .35'in altındaki maddeler ölçekten çıkarıldığından ölçek 33 maddeden ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin bağımsızlık alt boyutu iki, bütünleştirme alt boyutu dört, güdüleme alt boyutu üç, yargılama alt boyutu dört, esneklik alt boyutu dört, değerlendirme alt boyutu üç, sorgulama alt boyutu dört, fırsat verme alt boyutu dört, hayal kırıklığı alt boyutu beş maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör analizinde varimax dik döndürme yöntemi kullanılmış ve ölçeğin faktör yük değerlerinin .392 ile .779 arasında değiştiği belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir ve iyi uyum sınırları içerisinde oldukları görülmüştür. Güvenirlik analizi sonuçlarına göre, en düşük Cronbach alfa katsayısı değerlendirme alt boyutunda .57, ölçeğin tamamından elde edilen Cronbach alfa katsayısı ise .94'tür. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Türkçe'ye uyarlanan ölçek beşli likert derecelendirme şeklinde olup, her zaman 5, sık sık 4, bazen 3, nadiren 2 ve hiçbir zaman 1 olarak puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmadığından alınabilecek en yüksek puan 165; en düşük puan 33'tür.

İşlem

Ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Ölçeğin toplam puanı için anlamlılık değeri .171 olmasına karşın alt boyutlarda .05'ten küçük olması, verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. Verilerin analizinde, iki grubun puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede Mann Whitney-U Testi, ikiden fazla grubun puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Öğretmenlerin puanları, ölçeğin alt boyutlarına göre incelenmiştir. Puanların betimsel istatistikleri Tablo 2'de yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde, ölçeğin alt boyutlarında toplam ortalamaların 22,55 ile 9,17 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165 olup, 149,53 olan ortalamaya göre yaratıcılığı destekleme düzeyleri yüksek olarak değerlendirilebilir.

Tablo 2. Ölçeğin Alt Boyutlarına Göre Öğretmenlerin Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Boyut	N	X	S.s.
Bağımsızlık	52	9,17	0,92
Bütünleştirme	52	18,92	1,39
Güdüleme	52	13,76	1,67
Yargılama	52	17,46	1,95
Esneklik	52	18,09	1,98
Değerlendirme	52	12,75	1,55
Sorgulama	52	18,34	1,85
Fırsat verme	52	18,46	1,65
Hayal kırıklığı	52	22,55	2,57
Ölçek Toplam	52	149,53	11,37

Araştırmanın “Yaratıcılığı Destekleyen Öğretmen İndeksi Ölçeği” ile toplanan nicel verileri, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, üstün yeteneklilerle çalışma ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann Whitney-U Testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	X	S.s.	U	P
Bağımsızlık	Kadın	31	9,22	0,80	-0,13	,89
	Erkek	21	9,09	1,09		
Bütünleştirme	Kadın	31	19,12	1,35	-1,36	,17
	Erkek	21	18,61	1,43		
Güdüleme	Kadın	31	13,87	1,85	-1,08	,27
	Erkek	21	13,61	1,39		
Yargılama	Kadın	31	17,45	1,54	-,59	,55
	Erkek	21	17,47	2,48		
Esneklik	Kadın	31	18,09	1,86	-,32	,74
	Erkek	21	18,09	2,18		
Değerlendirme	Kadın	31	12,77	1,25	-,16	,87
	Erkek	21	12,71	1,95		
Sorgulama	Kadın	31	18,58	1,87	-1,33	,18
	Erkek	21	18,00	1,81		
Fırsat verme	Kadın	31	18,41	1,72	-,01	,99
	Erkek	21	18,52	1,56		
Hayal kırıklığı	Kadın	31	22,64	2,57	-,25	,80
	Erkek	21	22,42	2,63		
Toplam Puan	Kadın	31	150,19	10,57	-,25	,80
	Erkek	21	148,57	12,67		

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeğinden aldığı puanlar arasında yaşa göre anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis-H Testi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Yaşa Göre Öğretmenlerin Puanlarının Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Yaş	N	X	S.s.	KW	p
Bağımsızlık	22-30	6	9,16	0,75	3,11	,21
	31-39	31	9,29	1,00		
	40 ve üzeri	15	8,93	0,79		
Bütünleştirme	22-30	6	19,16	0,98	,31	,85
	31-39	31	18,90	1,51		
	40 ve üzeri	15	18,86	1,35		
Güdüleme	22-30	6	14,00	2,44	2,71	,25
	31-39	31	13,83	1,69		
	40 ve üzeri	15	13,53	1,35		
Yargılama	22-30	6	16,83	1,83	1,25	,53
	31-39	31	17,51	1,96		
	40 ve üzeri	15	17,60	2,06		
Esneklik	22-30	6	17,50	2,16	,79	,67
	31-39	31	18,12	1,96		
	40 ve üzeri	15	18,26	2,05		
Değerlendirme	22-30	6	12,66	1,36	,14	,93
	31-39	31	12,80	1,49		
	40 ve üzeri	15	12,66	1,83		
Sorgulama	22-30	6	18,66	2,33	,68	,71
	31-39	31	18,38	1,81		
	40 ve üzeri	15	18,13	1,84		
Fırsat verme	22-30	6	18,16	1,47	1,40	,49
	31-39	31	18,64	1,66		
	40 ve üzeri	15	18,20	1,74		
Hayal kırıklığı	22-30	6	22,50	3,56	,31	,85
	31-39	31	22,70	2,43		
	40 ve üzeri	15	22,26	2,60		
Toplam Puan	22-30	6	148,66	12,78	,52	,77
	31-39	31	150,22	11,54		
	40 ve üzeri	15	148,46	11,16		

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında yaşa göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeğinden aldığı puanlar arasında mesleki kıdeme göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Mesleki Kıdeme Göre Öğretmenlerin Puanlarının Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Mesleki Kıdem	N	X	S.s.	KW	P
Bağımsızlık	0-10 yıl	14	9,07	1,20	5,75	,05
	11-19 yıl	33	9,33	0,77		
	20 yıl ve üzeri	5	8,40	0,54		
Bütünleştirme	0-10 yıl	14	18,50	1,50	2,80	,24
	11-19 yıl	33	19,15	1,30		
	20 yıl ve üzeri	5	18,60	1,67		
Güdüleme	0-10 yıl	14	13,07	2,36	1,66	,43
	11-19 yıl	33	14,09	1,25		
	20 yıl ve üzeri	5	13,60	1,51		
Yargılama	0-10 yıl	14	17,00	1,96	1,80	,40
	11-19 yıl	33	17,60	1,86		
	20 yıl ve üzeri	5	17,80	2,68		
Esneklik	0-10 yıl	14	17,35	2,20	2,81	,24
	11-19 yıl	33	18,48	1,64		
	20 yıl ve üzeri	5	17,60	3,04		
Değerlendirme	0-10 yıl	14	12,78	1,52	,39	,82
	11-19 yıl	33	12,81	1,46		
	20 yıl ve üzeri	5	12,20	2,38		
Sorgulama	0-10 yıl	14	18,28	2,16	,26	,87
	11-19 yıl	33	18,45	1,69		
	20 yıl ve üzeri	5	17,80	2,28		
Fırsat verme	0-10 yıl	14	18,14	1,83	,75	,68
	11-19 yıl	33	18,60	1,57		
	20 yıl ve üzeri	5	18,40	1,81		
Hayal kırıklığı	0-10 yıl	14	22,71	2,81	,26	,87
	11-19 yıl	33	22,60	2,41		
	20 yıl ve üzeri	5	21,80	3,42		
Toplam Puan	0-10 yıl	14	146,92	12,10	1,50	,47
	11-19 yıl	33	151,15	10,37		
	20 yıl ve üzeri	5	146,20	15,88		

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında mesleki kıdeme göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresine göre yaratıcılığı destekleme ölçeğinden aldığı puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Üstün Yetenekli Öğrencilerle Çalışma Süresine Göre Öğretmenlerin Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Çalışma Süresi	N	X	S.s.	U	P
Bağımsızlık	0-3 yıl	40	9,20	0,96	209,50	,47
	4 yıl ve üzeri	12	9,08	0,79		
Bütünleştirme	0-3 yıl	40	18,83	1,41	193,50	,27
	4 yıl ve üzeri	12	19,25	1,35		
Güdüleme	0-3 yıl	40	13,65	1,79	211,00	,49
	4 yıl ve üzeri	12	14,17	1,19		
Yargılama	0-3 yıl	40	17,28	2,01	186,50	,23
	4 yıl ve üzeri	12	18,08	1,67		
Esneklik	0-3 yıl	40	17,90	2,07	192,00	,28
	4 yıl ve üzeri	12	18,75	1,54		
Değerlendirme	0-3 yıl	40	12,83	1,56	206,50	,45
	4 yıl ve üzeri	12	12,50	1,56		
Sorgulama	0-3 yıl	40	18,40	1,82	230,00	,82
	4 yıl ve üzeri	12	18,17	2,04		
Fırsat verme	0-3 yıl	40	18,40	1,66	218,50	,62
	4 yıl ve üzeri	12	18,67	1,67		
Hayal kırıklığı	0-3 yıl	40	22,48	2,59	220,00	,65
	4 yıl ve üzeri	12	22,83	2,62		
Toplam Puan	0-3 yıl	40	148,95	11,94	219,50	,65
	4 yıl ve üzeri	12	151,5	9,40		

Tablo 6'da öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında üstün yeteneklilerle çalışma süresine göre anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin eğitim düzeyine göre, yaratıcılığı destekleme ölçeğinden aldığı puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını Kruskal Wallis-H Testi ile belirlenip Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre Öğretmenlerin Puanlarının Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim Düzeyi	N	X	S.s.	KW	P
Bağımsızlık	Lisans	23	8,60	0,98	16,91	,00*
	Yüksek Lisans	23	9,69	0,47		
	Doktora	6	9,33	0,81		
Bütünleştirme	Lisans	23	18,65	1,61	1,30	,52
	Yüksek Lisans	23	19,13	1,25		
	Doktora	6	19,16	0,98		
Güdüleme	Lisans	23	13,47	1,78	2,84	,24
	Yüksek Lisans	23	14,08	1,62		
	Doktora	6	13,66	1,50		
Yargılama	Lisans	23	17,04	2,20	1,67	,43
	Yüksek Lisans	23	17,86	1,65		
	Doktora	6	17,50	1,97		
Esneklik	Lisans	23	17,73	2,00	1,73	,42
	Yüksek Lisans	23	18,47	1,75		
	Doktora	6	18,00	2,75		
Değerlendirme	Lisans	23	12,47	1,53	2,29	,31
	Yüksek Lisans	23	13,13	1,45		
	Doktora	6	12,75	1,96		
Sorgulama	Lisans	23	18,00	2,21	2,60	,27
	Yüksek Lisans	23	18,82	1,43		
	Doktora	6	17,83	1,60		
Fırsat verme	Lisans	23	18,04	1,89	2,11	,34
	Yüksek Lisans	23	18,73	1,42		
	Doktora	6	19,00	1,26		
Hayal kırıklığı	Lisans	23	21,69	2,70	4,67	,09
	Yüksek Lisans	23	23,30	2,40		
	Doktora	6	23,00	2,00		
Toplam Puan	Lisans	23	145,73	11,74	5,04	0,08
	Yüksek Lisans	23	153,26	9,88		
	Doktora	6	149,83	12,33		

*p<0,05

Öğretmenlerin bağımsızlık alt boyutu haricindeki alt boyutlar ile ölçeğin tamamından aldıkları puanlar arasında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmadığı Tablo 7'de görülmektedir. Bağımsızlık alt boyutunda, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin puanları, lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Tartışma

Renzulli'nin (1986) 'Üçlü Halka Modeli'ne göre üstün zekâ, ortalama üstü genel ve özel yetenek, yaratıcılık ve motivasyonun etkileşimi ile ortaya çıkmakta, birinin eksikliği üstün zekânın ortaya çıkmasını engelleyebilmektedir. Bu bağlamda, özgün ürünler ortaya koyma, sorunlara farklı bir yolla çözüm üretme ve sıra dışı bir bakış açısına sahip olma olarak tanımlanan yaratıcılığın gelişebilmesi için, öğretmenlerin yaratıcılığı destekleyen bir tutuma sahip olmaları gerekmektedir.

Araştırma sonucu, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapan öğretmenler, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinden beklendiği gibi, öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini desteklemektedir. Bu bulgu alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (Aslan ve Arslan-Cansever, 2009; Gelen, 2002; Ismail, Yusof ve Pappu 2013; Kılıç, 2017). Ayrıca bu sonuç, Bilim ve Sanat Merkezleri'nde görev yapacak öğretmenlerin seçiminde bazı kriterlerin aranmasından kaynaklanabilir. Başvuruda, üstün yetenekli öğrenciler hakkında eğitim, lisansüstü eğitim, yabancı dil, yayınlanmış kitap/makale, ulusal ve uluslararası bildiri, projeler vb. kriterlerinden elde edilecekleri puanlar ve mülakat sonucunda atama yapılmaktadır (MEB, 2018). Bilim ve Sanat Merkezleri'nde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin iş doyumlarını inceleyen Agaoğlu (2011) araştırmasında, yönetici ve öğretmenlerin genellikle çalışma arkadaşlarının mesleki yeterliliklere sahip olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Ayrıca Kaya (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçları, Bilim ve Sanat Merkezleri'ndeki öğretmenlerin büyük ölçüde kendilerini üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda yeterli gördüklerini göstermektedir. Bu sonuçlara dayanarak Bilim ve Sanat Merkezleri'ndeki öğretmenlerin seçim kriterlerinin yerinde olduğu söylenebilir.

Araştırmada ayrıca öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeylerinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresi ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve üstün yetenekli öğrencilerle çalışma süresi değişkenlere göre öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu sonuç, Demirkale (2015); İnal Ekici (2016); Kılıç (2017) ve Vural (2008) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu durum, yaratıcılığı destekleme davranışının, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve deneyimden bağımsız olarak, öğretmenin güncel konular hakkında okuyarak, gezi, gözlem ve araştırmalar yaparak kendisini geliştirmesine bağlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim düzeyi değişkenine göre ise sadece bağımsızlık alt boyutunda, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark görülmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin yüksek lisans eğitimleriyle yaratıcılığı destekleme konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmeleri ile açıklanabilir. İnal Ekici (2016) akademik makaleler ile tez çalışmalarını takip eden öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme

puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Kaysi ve Gürol (2016) araştırmalarında öğretmenlerin lisansüstü öğrenimle kendilerini geliştirerek öğrendikleri yeni yöntem ve teknikleri sınıflarında kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu araştırma, Ankara'da bulunan Bilim ve Sanat Merkezleri ile sınırlı olup toplam 52 öğretmen katılmıştır. Daha geniş bir örnekleme ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinde bulunması gereken diğer özelliklerin de araştırılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme düzeyleri, kendi değerlendirmelerine göre ölçülerek yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak bu sonuç yorumlanırken Gelen (2002) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin kendilerini yeterli olarak değerlendirmelerine karşın araştırmacının gözlemlerine göre yetersiz olarak değerlendirilmesi göz önüne alınmalıdır. Bu bağlamda, ileri araştırmalarda öğretmenlerin özdeğerlendirmelerinin, öğretmen davranışlarının gözlemlenmesi ya da öğrencilerin değerlendirmeleri ile tutarlı olup olmadığına bakılabilir.

Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin okul dışı zamanlarda devam ettikleri BİLSEM'lerde görev yapan öğretmenler değerlendirilmiştir. Ancak, üstün yetenekli öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerinin de yaratıcılığı destekleyici bir tutuma sahip olmaları önemlidir. İleri araştırmalara yönelik olarak, üstün yetenekli öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin de yaratıcılığı destekleme düzeyleri incelenebilir. Eğer yaratıcılığı destekleme düzeyleri yeterli değilse, hizmet içi eğitim yoluyla öğrencilerin yaratıcılıklarını nasıl destekleyebilecekleri konusunda bilgi ve becerileri artırılabilir.

Eğitim konusunda yapılan güncel çalışmalar, hızla gelişen dünyanın ihtiyaç duyduğu insan gücünün yaratıcı bireyler olduğunu belirtmektedir (Keleşoğlu ve Kalaycı, 2017; Memduhoğlu, Uçar ve Uçar, 2017; Öztürk, 2001; Yalçın, 2018). Bu nedenle, sadece üstün yetenekli öğrenciler için değil, tüm öğrenciler için yaratıcılıklarını destekleyen öğretmenler yetiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarında yaratıcılığa yer vermesi yerinde olacaktır.

Öğretmenlerin yaratıcı düşünceyi destekleme davranışları Forrester ve Hui'ye (2007) göre derslerinde kullandıkları farklı öğretim yöntemlerinden kaynaklanabilmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin yaratıcı düşünceyi destekleme davranışlarını derinlemesine araştırmak için nitel çalışmalar yapılabilir. Eğer öğretmenlerin yaratıcı düşünceyi desteklemeye yönelik bilgi ve becerilerinde eksiklikler varsa, derslerde kullanabilecekleri yöntem ve teknikler konusunda hizmet içi eğitimler verilebilir. Ayrıca yüksek lisans mezunu öğretmenlerin bağımsızlık alt boyutunda puanlarının yüksek olmasından hareketle, özellikle üstün yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin yüksek lisans yapmaları konusunda teşvik edilmeleri yararlı olacaktır.

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin rolü çok önemli olduğundan, tüm öğretmen adaylarına eğitim fakültelerinde üstün yeteneklilerin özellikleri ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve becerileri kazandırılmalıdır. Ayrıca her kademede görev yapan öğretmenlere, konunun uzmanı akademisyenlerce hizmet içi eğitim verilerek gelişmeleri sağlanmalıdır.

ORCID

Nisa Gökden Kaya <https://orcid.org/0000-0002-6969-371X>

Kaynaklar

- Agaoğlu, O. (2011). *Bilim ve Sanat Merkezleri'nde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin iş doyumunu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akkanat, Ç. & Gökdere, M. (2018). The Effect of Academic Involvement and School Climate as Perceived by Gifted Students in Terms of Talent, Creativity, and Motivation in Science. *Universal Journal of Educational Research*, 6 , 1167 - 1174. doi: 10.13189/ujer.2018.060606.
- Akkaş, E. (2013). Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Uyum ve Destek Eğitimi Programlarının Üstün Yeteneklilerde Yaratıcılığa Etkisi. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 108-116.
- Aslan, N., & Arslan-Cansever, B. (2009). Eğitimde yaratıcılığın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 333-340.
- Ataman, A. (1995). *Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, Yaratıcılık ve Eğitim*. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara.
- Ataman, A. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. (2.Basım). Ankara: Gündüz.
- Atik, A. (2006). *Yeni ilköğretim 1. kademe sosyal bilgiler programında yaratıcılık* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ayan, B. E. (2017). *Okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerinin yaratıcılığa ilişkin görüşleri ile öğrencilerinin yaratıcılık performansları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi: Kocaeli.
- Camcı Erdoğan, S. (2014). *Bilimsel yaratıcılığı temel alan farklılaştırılmış fen ve teknoloji öğretiminin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin başarı, tutum ve yaratıcılığına etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Cropley, A. J. (1995). Fostering creativity in the classroom: General principles. In M. Runco (Ed.), *The Creativity Research Handbook*. Vol. 1 (pp.83-114). Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Dağlıoğlu, H. (2010). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmen Yeterlikleri ve Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40 (186), 72-84.
- Davis, G.A. (2006). *Gifted children and gifted education: A practical guide for teacher and parents*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press, Inc.
- Demirkale, O. C. (2015). *Görsel sanatlar dersinin yaratıcı düşünme becerilerine katkısının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Dikici, A. (2013). Yaratıcılığı Destekleyen İlköğretim Öğretmenleri İndeksi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 307-324.
- Dikici, A. (2014). Relationships between Thinking Styles and Behaviors Fostering Creativity: An Exploratory Study for the Mediating Role of Certain Demographic Traits. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 179-201.
- Forrester, V., & Hui, A. (2007). Creativity in the Hong Kong classroom: What is the contextual practice? *Thinking Skills and Creativity*, 2(1), 30-38. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2006.10.003>
- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 100-119.
- Ismail, Z., Yusof, Y. M., & Pappu, H. (2013). Creativity fostering behavior of mathematics teachers through the implementation of school based assessment. directorymathsed.net/montenegro/Ismail%20Yudariah.pdf adresinden erişilmiştir.
- İlhan, A. Ç. (1994). Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun yaratıcılığına etkisi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 36, 27-29.
- İlhan, Z. (2016). Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Stilleri ile Yaratıcılığı Destekleyen Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- İnel Ekici, D. (2016). Öğretmenler öğrenme ortamında öğrencilerin yaratıcılığını destekleme düzeylerine ilişkin kendilerini nasıl değerlendiriyorlar? *Turkish Studies*, 11(3), 1287-1308.
- Kara, Ş. ve Şenççek, S. (2015). Yaratıcı çocuk yetiştirmede problemler ve çözüm önerileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 90-97.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kaya, N. G. (2018, Mayıs). Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin özyeterlik düzeyleri ile üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *V. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Kaysi, F. ve Gürol, A. (2016). Öğretmenlik mesleğine yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2) 230-240.
- Keleşoğlu, S. ve Kalaycı, N. (2017). Dördüncü Sanayi Devriminin Eşiğinde Yaratıcılık, İnovasyon ve Eğitim İlişkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(12), 69-86.
- Khalil, M., & Accariya, Z. (2016). Identifying "Good" Teachers for Gifted Students. *Creative Education*, 7, 407-418. <http://dx.doi.org/10.4236/ce.2016.73040>.
- Kılıç, A. F. (2017). Öğretmenlerin yaratıcı düşünceyi destekleme davranışlarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 87-115.
- MEB (2018). Erişim adresi: orgm.meb.gov.tr/www/2018-yili-bilim-ve-sanat...ogretmen-secme...atama
- Memduhoğlu, H.B.; Uçar, R. & Uçar, İ.H. (2017). *Yaratıcı Okul Yaratıcı Öğretmen*. Pegem.
- Mills, C. J. (2003). Characteristics of Effective Teachers of Gifted Students: Teacher Background and Personality Styles of Students. *Gifted Child Quarterly*, 47 (4), 272-281.
- Özaşkın, A. G. ve Bacanak, A. (2016). Eğitimde yaratıcılık çalışmaları: Neler biliyoruz? *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 212-226.
- Özer, A. ve Kalaycı, I. (2012, Mayıs). Geleceğin yaratıcı çocuklarını yetiştirmek açısından eğitim sistemimiz ve Türkiye gerçeği. D. Şenol, S. Yıldız, T. Kıymaz ve H. Kala (Eds.). *Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss: 1-11), Ankara.

- Özkan, N. (2009). *Üstün Zekalı-Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Okulun, Öğretmenin ve Ailenin Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, E. (2001). Yaratıcılık ve Eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 158-164.
- Ray, K. E. (2009). Competencies for teachers of gifted. In Kerr, B. (ed). *Encyclopedia of giftedness, creativity, and talent* (pp. 164-165). Sage Publications, USA.
- Renzulli, J. S. (1986). *The three ring conception of giftedness: A developmental model for creative productivity*. Cambridge: University of Cambridge.
- Renzulli, J. S. (2009). Teacher nominations. In Kerr, B. (ed). *Encyclopedia of giftedness, creativity, and talent* (pp. 878-880). Sage Publications, USA.
- Rohrer, J. C. (1995). Primary teacher conceptions of giftedness: Image, evidence and nonevidence. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(3), 269-283.
- Senemoğlu, N. (1999). *İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme El Kitabı: Öğrenme Ürünleri ve Öğretimi*. Burdur.
- Senemoğlu, N. (2009). Yaratıcılık ve Öğretmen Nitelikleri. *Ankara Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*, 64, 36-39.
- Soh, K. (2000). Indexing creativity fostering teacher behavior: A preliminary validation study. *Journal of Creative Behavior*, 34 (2), 118-134.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Tardif, T. Z., & Sternberg, R. J. (1988). *What do we know about creativity?* (Ed. R. J. Sternberg). The nature of creativity. USA: Cambridge University Press. pp. 429-440.
- Tortop, H. S. (2014). Examining the effectiveness of the in-service training program for the education of the academically gifted students in Turkey: A case study. *Journal for the Education of the Young Scientist and Giftedness*, 2(2), 67-86. DOI: <http://dx.doi.org/10.17478/JEYSG.201429023>.
- VanTassel-Baska, J., & Johnsen, S. K. (2007). Teacher education standards for the field of gifted education: A vision of coherence for personnel preparation in the 21st century. *Gifted Child Quarterly*. 51 (2), 182-205.
- Vantassel-Baska, J. & Stambaugh, T. (2009). *Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrenciler İçin Kapsamlı Eğitim Programı*. (Çev. Ed.: S.Emir). Bilimsel Açılım Danışmanlık.
- Vural, C. T. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı düşünme: Yeni ilköğretim programı beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan etkinliklerin yaratıcılığı geliştirmesi açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51 (1), 183-201. DOI: 10.30964/aubfd.405860.
- Yavuz, Y. & Yavuz, O. (2016). Destek Eğitim Odasında Uygulanan Etkinliklerin İlkokul Düzeyindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcılık Becerilerine Etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-13.

Extended Summary

Determination of Creativity Fostering Levels of Teachers of Gifted Students

Gifted are defined as those who have the ability to combine above-average talent, superior creativity, and high sense of duty and apply them to one or more of the different domains (Renzulli,

1986). The inventions and products that are revealed by the creativity characteristics of the gifted individuals leave a trace of human history as much as every day from the time they lived. Today, the education of gifted students has become even more important in order to benefit from the talent potential of these individuals.

Creativity, like intelligence and talent, is a concept that does not have a consensus on the definition, which changes according to different approaches (Keleşoğlu and Kalaycı, 2017). Creativity involves thinking in a different, flexible, fluid, original, and different way than usual (Senemoğlu, 1999). According to Sungur (1997), there are no non-creative individuals, only individuals who are more or less hacked, hindered, needing long or short-term training. Each person has the chance to be creative, that creativity is an innate ability, that creativity can be regenerated, stimulated and developed with life experiences and special programs, even if blurred for various reasons. In this context, the role of teachers in the emergence of the creativity cannot be denied.

The teachers of gifted students should be flexible, open to new ideas, intellectual, literary and artistic, interested in democratic, collaborative, innovative and experiential as well as eager to develop and enhance their knowledge; they should value and respect their students, in order to foster creativity (İlhan, 1994). This research aims to determine the creativity fostering levels of teachers in Science and Art Centers (BILSEM), the most widespread institution for gifted in Turkey.

Method

Descriptive survey model study was carried out in second term of 2017-2018 academic year. The working group of the research consists of 52 teachers working in 5 Science and Art Centers in Ankara; in which gifted students are educated, Altındağ Şehit Hüseyin Gültekin, Etimesgut, Çankaya Yasemin Karakaya, Mamak and Yenimahalle Science and Art Centers. In this research, quantitative data was used. Data was collected with "Creativity Fostering Teacher Index Scale" developed by Soh (2000) and adapted to Turkish by Dikici (2013). The original scale is a six-point Likert scale consisting of 9 sub-dimensions and 45 items. Turkish version of the scale is a five-point Likert scale with 9 subscales and 33 items. The subscales of the scale are independence, integration, motivation, judgment, flexibility, evaluation, question, opportunities and frustration. The lowest Cronbach alpha coefficient was .57 in the subscales, and the Cronbach alpha coefficient was .94. There are 5 categories of response ranging from 5 = all the time to 1 = never. The scale does not include any reverse scored item. The highest total score can be gathered from the scale is 165 and the lowest total score is 33. It was examined whether the scores differed significantly according to gender, age, occupational seniority, working time with gifted and educational status variables. In the analysis of the data, Mann Whitney-U Test was used in order to determine whether the difference between the scores of the two groups was significant or not, and Kruskal Wallis-H Test was used to whether the difference between the

scores of the groups more than two, was significant or not. Significance level was taken as $p < 0,05$. The data was analyzed with Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0 version.

Results

According to results, the average of total scores of the scale was found 149,53 and standard deviation was 11,37. Considering the highest score that can be taken from the scale is 165, the creativity fostering levels of teachers can be evaluated as high. It was also examined whether the scores differed significantly according to gender, age, occupational seniority, working time with gifted and educational status variables. While scores do not differ significantly by gender, age, occupational seniority, and working time with gifted, only subscale of independence differs significantly from educational status. According to results, independence subscale scores of teachers who have master degree are significantly higher than teachers who have undergraduate degree and doctoral degree. This result can be due to development of teachers' knowledge and skills through graduate education.

Discussion

The research results show that the level of creativity fostering levels of the teachers of the gifted students is high. This result is consistent with the previous research findings (Aslan and Arslan-Cansever, 2009; Gelen, 2002; Ismail, Yusof, & Pappu, 2013; İnel Ekici, 2016; Kılıç, 2017). This result may be due to some criteria being sought in the selection of the teachers to be employed at BİLSEM. The application includes training on gifted students, post-graduate education, foreign language, published books / articles, national and international papers, projects and the results of the interviews (MEB, 2018). In this context, it can be said that the selection criteria of the teachers who will train the gifted students are appropriate. However, considering the fact that gifted students continue BİLSEMs outside of formal education, it is important that teachers in formal education institutions, where advanced gifted students attend, also have an approach that fosters creativity. For further research, it is possible to examine the creativity fostering levels of teachers in formal educational institutions where gifted students attend. If the creativity fostering levels are not sufficient, the knowledge and skills about how teachers can foster their students' creativity can be enhanced through in-service training.

Another important finding of this research is that the creativity fostering levels of teachers do not differ according to gender, age, occupational seniority, working time with gifted and educational status variables. This result is also consistent with the research result conducted by Kılıç (2017). According to Forrester and Hui (2007) teachers' creativity fostering levels can be derived from different teaching methods used by teachers in the class. In this context, qualitative studies can be done to investigate the teachers' creativity fostering behaviors in depth. If teachers lack knowledge and skills to foster creativity, in-service training can be given on the methods and techniques they can use in class.